

november/december
1988

Een uitgave van de
bomenstichting

Een boom planten is een
blijk van vertrouwen in de
aarde,
Een daad van hoop op de
toekomst,
Een handeling van naasten
liefde jegens toekomstige
geslachten,
die van zijn vruchten zullen
genieten,
Wanneer wij er niet meer
zijn.

Louis Mercier
1740-1814
(Frans toneelschrijver,
literator en filosoof)

HUSQVARNA

DE VEILIGE EN BETROUWBARE MOTORZAAG VOOR DE VAKMAN

Een greep uit de vele Husqvarna voordelen:

- * volledig automatische kettingrem
- * doeltreffende trillingsdemping
- * laag geluidsniveau
- * functionele vormgeving
- * grootste vermogen bij het laagste gewicht

Let op nederlands
garantiebewijs!
12 maanden garantie!

Meer weten? Stuur onderstaande bon in
voor meer informatie

Gaarne ontvang ik van u meer informatie over de
Husqvarna professionele motorzagen.
(In ongefrankeerde envelop verzenden naar
Husqvarna Bos & Tuin, Antwoordnr. 12,
1110 VB Diemen) BN 11/12

Naam.....

Adres.....

Postcode/plaats.....

Husqvarna
De motorzaag specialist

GROEN NATUUR-LIJK DEVOBO TOTAAL

Groenvoorziening
Landschapsonderhoud
Bosonderhoud
Boomverzorging (chirurgie)

- * ADVIEZEN
- * INVENTARISATIE
- * BEHEERSPLANNEN

- * Totaal pakket uitvoering bosbouw
- * Boomverzorging o.a. snoeien, (vorm), wondbehandeling, groeiplaatsverbetering.
- * Aanleg en onderhoud groenstroken, erf- en terreinbeplanting.
- * Bomen rooien, stobben wegfrezen, takken versnipperen
- * Subsidieregelingen voor bosbouw/erfbeplanting op aanvraag.
- * Verhandeling rondhout.

Cultuur technische werken d.m.v. samenwerking o.a.

- * Renovatie, onderhoud sportvelden
- * Aanleg, onderhoud watergangen
- * Drainage weilanden
- * Schaven van onverharde wegen
- * Bermonderhoud.

Ron ten Voorde

Autotel. 06 - 52 10 81 47

Wouwermanstraat 22, 7412 TK Deventer, tel. (5700) 1 09 09

aangesloten bij KNBV, KPB.

BOMENBEDRIJF

- snoeien, verplanten en chirurgie
- verhuur **HOOGWERKERS**
- verhuur boomverplandmachine
- **BOMEN-ROOIE**
van 1 boom tot vele hectaren
- wegfrezen van **STOBEN**
- in Ned., België en Duitsland

Driessen - Vreeland

02943 - 1795

De Samenwerkende Boomverzorgers: waarborg voor kwaliteit

- Voor: — boom-, bos- en landschapsverzorging
— boombeheersplannen, -onderzoek en -adviezen
— boomverplanting en -veiling
— groeiplaatsverbetering

- Arbori-Arnhem, Arnhem, (085) 42 42 23
- Frans van Jaarsveld, Schalkwijk, (03409) 18 80
- H. A. van Scherpenzeel, Bilthoven, (030) 78 02 90
- Wim Kruijk Boomverzorging, Amsterdam, (020) 18 29 85

Als u het werk uitbesteedt, komen er dan ervaren en
deskundige specialisten, of komen er nog onervaren
uitzendkrachten?

Hoe het ook zij, de Samenwerkende Boomverzorgers zijn in ieder geval deskundig, vakbekwaam en hebben reeds een jarenlange ervaring. Omdat de boomverzorging nog steeds een dynamisch vakgebied is, volgen zij daarbij voortdurend de ontwikkelingen en nieuwe inzichten in zowel binnen- als buitenland. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zij daarmee in Nederland vaak aan de basis staan van de vernieuwingen op dit gebied.

Vroege Vogel Bos

Bomenstichting schenkt bos aan jarig radioprogramma

Tien jaar geleden begon de VARA met het radio-programma 'Vroege Vogels'. Een programma dat een belangrijke steen bijdraagt aan natuur- en milieueducatie in ons land. De Bomenstichting is de programmamakers hiervoor dankbaar. Om dit te ondersteunen biedt zij de redactie ter gelegenheid van haar jubileum een educatief geschenk aan: het 'Vroege Vogel Bos'.

Op 16 oktober j.l. werd het jubileum met tienduizenden gasten gevierd op kasteel Groeneveld in Baarn. De Bomenstichting begon op die dag met de inzamelactie onder de bezoekers door de verkoop van certificaten, waarmee men 'een boompje kon bijdragen'. Het officiële startsein werd gegeven door Minister Nijpels van VROM, die het eerste certificaat kocht. Hij liet het daar niet bij, want hij schonk namens het ministerie nog eens f 2500,-. De Vara schonk eenzelfde bedrag voor het toekomstige bos. De Vereniging voor Biologisch Dynamische Landbouw verkocht tijdens de jubileumviering groenten en fruit uit een prachtig tableau. De opbrengst - f 1338,- - was bestemd voor het Vroege Vogel Bos.

Met twaalf man sterk was de Bomenstichting op Groeneveld vertegenwoordigd en dit bleek gedurende de toepuren nauwelijks genoeg om de enorme toeloop van kopers te kunnen verwerken. Mensen kochten de certificaten niet alleen voor zichzelf, maar ook voor (klein)kinderen, familie, vrienden en relaties. Het resultaat na afloop van de dag, samen met de verkoop van certificaten via de speciaal voor deze actie geopende girorekening was fantastisch: ruim f 18.000,- (het streefbedrag is f 25.000,-). Met dit geld zal het Vroege Vogel Bos kunnen worden ingeplant met vogelvriendelijke bomen en struiken en zullen er borden worden geplaatst met informatie over de plant- en diersoorten, die men kan aantreffen. Het doel van het bos is namelijk tweeledig. In de eerste plaats moet het voedsel en onderdak bieden aan zoveel mogelijk diersoorten (insekten,

vogels, zoogdieren enz) en in de tweede plaats moet het bos educatief van opzet zijn. Aangezien het bos pal achter het natuurcentrum 'Eksternest' in Almere-Haven wordt geplant, ligt het gebruik door de schooljeugd van Almere voor de hand, maar iedereen is natuurlijk van harte welkom om

dit bos te bezoeken. Achter op het certificaat staat aangegeven hoe het Vroege Vogel Bos is te bereiken.

Draag ook uw boompje bij!

U kunt een bijdrage leveren aan de realisatie van het Vroege Vogel Bos. De uiteindelijke opbrengst bepaalt hoe volledig het bos kan worden ingericht. U kunt via het speciale gironummer 17.37.538 certificaten bestellen à f 5,- per stuk. U kunt bij de mededelingen vermelden, op wiens naam de certificaten moeten worden gezet.

Minister Ed Nijpels liet de eerste symbolische duiten in de opbrengstboom vallen. Aan het eind van de feestdag op Groeneveld was het resultaat van de certificaten verkoop tot f 18.000,- gestegen.
foto: Jaap Roskam - Baarn

In dit nummer ...

Vroege Vogel Bos	83
Op naar de 3000	84
Waardevolle oude bomen (26)	84
Verborgene bomen	86
Effektiviteit van de kapverordening	87
Bomen in de mythe (20)	90
Zevende bomenadoptie een feit	91
Boekbesprekingen	91
Agenda	92
Vragen	92

De actie loopt tot de opening op de Boomfeestdag op 5 april volgend jaar. De jeugd van Almere zal dan het bos inplanten en de redactie van Vroege Vogels en de Bomenstichting dragen het bos op die dag over aan de afdeling groenvoorziening van de gemeente Almere, die het beheer over het bos krijgt.

Op naar de 3000

Het nieuwe jaar staat voor de deur. Een jaar waarin een aantal belangrijke zaken zal plaatsvinden. Enkele daarvan zijn de voltooiing van de inventarisatie van waardevolle bomen, het verschijnen van het boek van Kees Duinker over die waardevolle bomen en het openen van het Vroege Vogel Bos op 5 april. Bovendien hopen we met het aantal donateurs een mijlpaal te bereiken. Dit jaar is het aantal donateurs gestegen tot ruim 2700. Als de groei van de afgelopen jaren doorzet passeren we in 1989 de 3000. Dit feit zullen we zeker niet onopgemerkt voorbij laten gaan. Het is duidelijk dat de activiteiten van de Bomenstichting geld kosten. Naast de subsidie van het Ministerie van Landbouw en Visserij zijn de bijdragen uit donaties, fondsen en giften en de opbrengsten, verkregen

uit de verkoop van voorlichtingsmateriaal onontbeerlijk. Alhoewel vooral de kosten van 'Bomen-nieuws' blijven stijgen, hebben we voor het komende jaar de minimum donatiebedragen niet verhoogd. Op de acceptgiro die u bij dit Bomen-nieuws heeft ontvangen, staat het minimumbedrag voor u vermeld. Veel donateurs geven echter meer dan hun minimum bijdrage, voor ons een welkome aanvulling van de algemene middelen. Voor het komende jaar rekenen we weer op uw steun.

Bestuur en
medewerkers van de
Bomenstichting

Waardevolle oude bomen (26)

De bomen van het landgoed 'Slangenburg'

Enkele kilometers oostelijk van Doetinchem ligt het rijk gevarieerde landgoed 'Slangenburg'. Het is nog niet duidelijk waaraan het zijn naam ontleent; in ieder geval niet aan het beekje de Slinge, die er doorheen stroomt (afb. 2. Hoppenbrouwers e.a., 1984). Aan het einde van de zeventiende eeuw werd Slangenburg, zowel het kasteel als het park, volgens de geest des tijds gerenoveerd (met gebruikmaking van strakke en rechte patronen). De lanen, vijvers, grachten en de boomgaard zijn echter grotendeels in hun oorspronkelijke vorm bewaard gebleven; slechts enkele veranderingen zijn aangebracht. Nergens in Nederland bleef een zo groots en samenhangend ontwerp uit

het eind van de zeventiende eeuw qua vormgeving van huis en park zo goed bewaard als op het landgoed Slangenburg. Kilometers lange lanen volgen een streng geometrisch patroon (afb. 1.) De details van het park, de 16 vierkante tuinvakken binnen de gracht achter en opzij van het kasteel, en de vier vijvers voor het kasteel, zijn pas in 1774 op kaarten ingetekend (afb. 1). In de 16 tuinvakken bevonden zich de boomgaard en de moestuin. De vier vakken vóór het kasteel vervulden een sierfunctie.

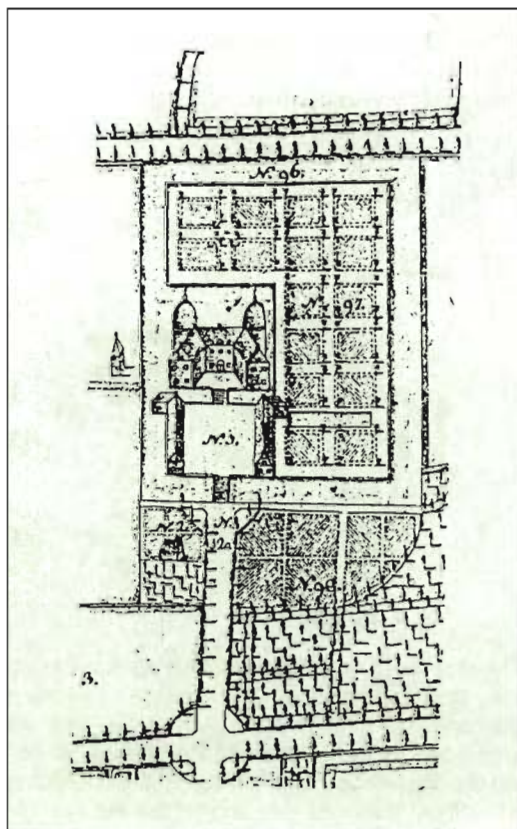
De waardevolle bomen

Op de hoeken van de eerder genoemde 16 vakken stonden bomen, waarvan er nu nog slechts drie zijn overgebleven. Dit zijn bruine beuken (*Fagus sylvatica* var. *atropunicea*). Deze bomen zijn zogenaamde hoekbomen geweest en waarschijnlijk geplant in 1679; ze zijn nu dus 309 jaar oud. De omtrek van deze drie bomen op borsthoogte bedraagt 650 cm en de hoogte 32 meter. Ze zijn gezien hun leeftijd nog erg vitaal. Als we de wandelroute (witte paaltjes: de landschapswandeling van 3,5 km; ca. 45 min.) vanaf het kasteel over het smalle paadje langs de kasteelgracht volgen, zien we deze drie beuken achter elkaar staan. De bruine beuk is gemakkelijk te herkennen aan de donker purperkleurige bladeren; de vruchten hebben een rose-achtige tint. De schors van deze boomsoort is, evenals bij de overige beuksoorten, glad en grijs.

Een deel van de zeventiende-eeuwse tuinvakken achter het kasteel werd in 1799 opgeruimd om plaats te maken voor een landschapsparkje met slingerpaadjes en een bijzonder assortiment bomen. In het archief werd een rekening uit 1799 aangetroffen van de aankoop van sierstruiken en uitheemse bomen, bedoeld voor de aanleg van het parkje. Besteld waren: robinia's, tulpenboom, drie tamme kastanjes, twee bruine beuken en bijzondere coniferen. Tot 1950 hebben een zware tulpenboom, robinia's en tamme kastanjes het uitgehouden. Bomen die er nu nog staan zijn o.a. de trompetboom en de zwarte walnoot.

afb. 1
Detail van de bedrijfskaart
van de Slangenburg uit
1796
Het kasteel met de zestien
tuinvakken

afb. 2
Overzichtkaartje
met trapeziumvormig
lanenpatroon

De trompetboom (*Catalpa bignonioides*; fam. *Bignoniaceae*), die in het parkje achter het kasteel staat, is breed uitgezakt zodat de takken op de grond rusten en van daaruit weer omhoog groeien. Deze in het oog springende boom is waarschijnlijk tussen de 125 en 150 jaar oud. Hij is inheems in het zuidoosten van de Verenigde Staten en in onze streken vrij veel in tuinen en parken aangeplant. De bladeren zijn vrij groot, met een donzige onderkant en soms ondiep gelobd. De bladeren ontluiken laat in juni en worden zwart voordat ze in de herfst afvallen. (afb. 3).

De zwarte walnoot (*Juglans nigra*; fam. *Juglandaceae*), die nog in het parkje staat, is afkomstig uit het oosten en midden van de Verenigde Staten. Het is een fraai en groot exemplaar, waarschijnlijk ook tussen 125 en 150 jaar oud. De noten van deze boom zijn in oktober rijp en vallen, in tegenstelling tot de gewone walnoten, met bolster en al af; ze zijn niet eetbaar.

Een bijzondere beukesoort staat er ook: de *Fagus sylvatica* 'Laciniata' fam. *Fagaceae* (er is geen Nederlandse naam voor). Deze boom is geënt op een gewone beuk. De bladeren zijn langwerpig-lancetvormig en diep gezaagd tot gelobd met spitse bladslippen. Deze beuk lijkt erg veel op de varenbeuk, waarvan de bladeren zeer verschillend gevormd, maar over het algemeen diep ingesneden tot zeer lijnvormig zijn.

De bomen op het landgoed Slangenburg die nog

Renaissance en barokke tuinarchitectuur

In de periode van de Renaissance werden tuinen (evenals gebouwen) aangelegd op een stelsel van vierkanten, waarvan gedeelten met siertuinen en moestuinen. De afzonderlijke vierkanten waren omgeven door hagen. Op Slangenburg zijn op de hoeken van deze vierkanten beuken aangeplant, zogenaamde hoekbomen.

De barokke tuinstijl werd niet gekenmerkt door vierkanten maar door rechthoeken. Hierdoor werd een grote perspectivische werking verkregen; de tuinen leken veel groter dan ze in werkelijkheid waren. De tuinen werden, in tegenstelling tot de voorafgaande perioden, aangelegd in een duidelijke samenhang met de gebouwen.

Het woord tuin komt overigens uit het Middelnederlands en betekent omheining of haag (in het Duits Zaun). De zogenaamde 'Hollandse Tuin' is in wezen een oude rechtplaats onder een eik of linde, terwijl de haag het rechtsgebied aangaf.

niet oud genoeg zijn om in het bestand van 'Monumentale Waardevolle Bomen' op te nemen zijn: acacia's, tamme kastanjes, plataan, tulpenboom, rode paardekastanjes, coniferen e.a..

afb. 3
Vruchten van de
trompetboom
foto: Gerald Luikink

Afb. 4
Bruine beuk bij het kasteel
Slangenburg
foto: Gerald Luikink

Literatuur

- Bomenstichting, 1984. Handleiding inventarisatie waardevolle bomen. Bomenstichting, Staatsbosbeheer, Utrecht.
- Bomenstichting, 1987. Tussenrapport over het project 'Inventarisatie en registratie van waardevolle bomen in Nederland', Utrecht.
- Boom, B.K., 1982. Nederlandse Dendrologie, deel 1. Geïllustreerde handleiding bij het bepalen van de in Nederland voorkomende soorten, variëteiten en cultivars der gekweekte houtige gewassen. Wageningen.
- Hoppenbrouwers, H.W., G.B. Janssen & T. Woerdeman, 1984. De Slangenburger Kasteel, park en bewoners. Oudheidkundige Kring 'Deutekom', Doetinchem.
- Phillips, R. & Th. F. Burgers, 1979. Bomen van de gematigde streken. Utrecht, Antwerpen

Breuk beuk; deze staat op de hoek van één van de vierkante vijvers
foto: Gerald Leukink

Vóór het kasteel

Enkele honderden meters voor de ingang van het kasteel loopt, vanaf de kleine rotonde, een lange laan die loodrecht op het midden van het kasteel is geprojecteerd. Aan weerszijden van deze laan liggen, in elkaars spiegelbeeld, vier nagenoeg vierkante vijvers (afb. 2). Op de binnenhoeken van de vijvers staan zeer oude bruine beuken (afb. 4).

Van de acht oorspronkelijke bomen hebben er drie het loodje gelegd. Eén van de resterende bruine beuken is er slecht aan toe en zal naar alle waarschijnlijkheid binnen enkele jaren afsterven. Deze bruine beuken zijn, evenals in de reeds beschreven tuinvakken, waarschijnlijk aangeplant in 1679, waardoor ze nu 309 jaar oud zijn. Hun omtrek ligt tussen 350 en 500 cm en ze zijn tot 17 meter hoog.

Beheer

Sinds 1950 wordt het landgoed door Staatsbosbeheer beheerd. Hierbij is een beheersplan opgesteld voor de toekomst, waarbij ervan wordt uitgegaan dat alle waarden behouden moeten blijven:

- het lanenpatroon uit de Renaissance/Barok en de vijvers;
- de oecologische betekenis: een voorbeeld van de ontstaansgeschiedenis van het Achterhoekse landschap met essen en beekdalen;
- het kasteel zelf.

Kasteel Slangenburg is door de paters Benedictijnen ingericht als gastenverblijf. Het kasteelpark is niet vrij toegankelijk voor het publiek. Op het landgoed zijn echter aantrekkelijke wandelingen uitgezet. In één van de bijgebouwen is door Staatsbosbeheer een voorlichtingscentrum over het landgoed ingericht.

Gerald Luikink, Gaanderen
kontaktpersoon, inventarisatiemedewerker

Mededeling aan boscigenaren en werkgevers in de bosbouw.

Per 1 april 1988 is vanuit het Rijksinstituut voor Onderzoek in de Bos- en Landschapsbouw 'De Dorschkamp' een onderzoek gestart naar 'de Kwaliteit van de vellingsarbeid in Nederland'. Dit onderzoek heeft tot doel inzicht te verschaffen in de wijze waarop in de praktijk vellingsarbeid wordt verricht. Dit wordt onderzocht bij de verschillende categorieën werkgevers, zoals de overheid, particuliere boscigenaren, natuurbeschermingsorganisaties, inlandse rondhouthandel en bosaannemerij.

Het bosonderzoek wordt ondersteund door vertegenwoordigers van het Boschap, Vereniging voor Boscigenaren, A.V.H.I.H., Directie Staatsbosbeheer, Directie Bos- en Landschapsbouw, Heidemij, Landelijk Orgaan Leerlingwezen, Voedingsbond F.N.V. en het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Vanaf half oktober 1988 tot de zomer 1989 zullen hiervoor steekproefsgewijs personen die vellingarbeid verrichten rechtstreeks of via hun werkgever (na telefonisch contact) worden benaderd. Zij zullen dan worden geënquêteerd en geobserveerd tijdens het vellingswerk.

Daarnaast zal in de loop van dezelfde periode steekproefsgewijs een enquête worden gehouden onder boscigenaren en werkgevers. Daarbij zal de anonimiteit van zowel de persoon in de velling, zijn eventuele werkgever als de betrokken boscigenaren worden gewaarborgd.

Voor eventuele inlichtingen kunt u zich wenden tot het projectteam 'Kwaliteit vellingsarbeid in Nederland' van de 'De Dorschkamp' te Wageningen. i.r J. Sluijsmans

Ir. F. Wels

telefoonnummer 08370-95359
95111

Rektifikatie

In de lijst van bedrijven die een extra geldelijke bijdrage hebben gegeven voor de totstandkoming van het themanummer stond bij Wim Kruijk Boomverzorging het adres verkeerd vermeld.

Het juiste adres moet zijn:

Wim Kruijk Boomverzorging
J. Franklinstraat 41 h
1056 SX AMSTERDAM
020-182985

De effectiviteit van de kapverordening

*In juni j.l. rondten drs. A. Kamma en drs. R. Kooiman *) hun onderzoek af naar de handhaving en naleving van de gemeentelijke kapverordening. De samenvatting van hun onderzoeksresultaten is in dit artikel weergegeven.*

Aanleiding en doel van het onderzoek

Het aantal houtopstanden dat voorkomt op agrarische gronden loopt al een aantal decennia terug. Deze afname is voor een belangrijk deel toe te schrijven aan het wegvallen van de oorspronkelijke functies (geriefhout) en aan de sterke rationalisering van de landbouw. In toenemende mate wordt de landschappelijke waarde van de houtopstanden erkend en worden door de overheid beleidsinstrumenten ingezet om bepaalde waardevolle opstanden te behouden. Eén van de weinige beleidsinstrumenten die op dit terrein door de gemeenten kan worden gebruikt is de kapverordening. Hiermee kunnen gemeenten kapactiviteiten aan regels binden.

Of houtopstanden met de kapverordening ook daadwerkelijk beschermd worden, hangt onder andere af van de mate waarin de voorschriften worden nageleefd. Het doel van het onderzoek is gericht op de beantwoording van de volgende drie centrale vragen:

- In hoeverre wordt de kapverordening nageleefd door grondgebruikers?
- In hoeverre draagt het door de gemeente gevoerde handhavingsbeleid ten aanzien van de kapverordening bij tot het in stand houden van houtopstanden?
- Door welke factoren en omstandigheden worden de naleving en handhaving van de kapverordening beïnvloed?

Gehanteerde onderzoeksmethoden

Het onderzoek bestaat uit case studies in zes platelandsgemeenten. Vijf van deze gemeenten beschikken reeds vanaf het begin van de jaren zestig of nog eerder over een kapverordening. In het onderzoek is gebruik gemaakt van de volgende onderzoeksmethoden: literatuuronderzoek, analyse van luchtfoto's, dossieronderzoek, interviews met gemeente-ambtenaren en met externe deskundigen, enquête onder grondgebruikers en veldinventarisaties.

Kapverordening en andere beleidsinstrumenten ter bescherming van houtopstanden

Naast de gemeentelijke kapverordening bestaan er ook andere beleidsinstrumenten waarmee de rijksoverheid en de lagere overheden houtopstanden kunnen beschermen. Van de ingezette instrumenten is de Boswet de enige die in heel Nederland, buiten de bebouwde kom, van toepassing is.

De kapverordening geldt zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Bij het opstellen van eigen kapvoorschriften dienen de lagere overheden zich wel te houden aan de bepalingen die hiervoor door de rijksoverheid in de Boswet zijn gesteld. De voorschriften van de kapverordening houden in, dat voor nagenoeg iedere velling een vergunning van B & W is vereist. B & W kunnen aanvragen voor vergunningen weigeren of aan

verleende vergunningen bepaalde voorwaarden verbinden. Het stelsel van de aanlegvergunning, als onderdeel van het bestemmingsplan, voorziet ook in de mogelijkheid dat voor het verwijderen van houtopstanden een vergunning kan worden geeist. Deze eis geldt echter in de praktijk vaak voor de bebouwde omgeving van het gemeentelijk grondgebied.

Overige beleidsinstrumenten, met uitzondering van de Natuurbeschermingswet, zijn vrijblijvend van aard.

Ontwikkeling van de houtopstanden

De verandering van de omvang van de houtopstanden is bekeken over de periode 1962-1986 en zijn verdeeld in een drietal typen:

- *lijnelementen* - houtwallen, -singels e.d.
- *vlakelementen* - bossen en bosjes
- *puntelementen* - solitaire en enkele bij elkaar staande bomen

Door het gedeeltelijk kappen van lijnvormige elementen nemen de puntelementen toe
foto: Evert Boeve

De conclusie na veertien jaar is als volgt:

- *De lijnelementen* zijn sterk achteruit gegaan. In twee van de zes gemeenten was de hoeveelheid gehalveerd en in één gemeente was er zelfs nog maar ruim een derde over. De gemeente zonder kapverordening vertoonde een achteruitgang van een kwart.
- De ontwikkeling van de totale oppervlakte van

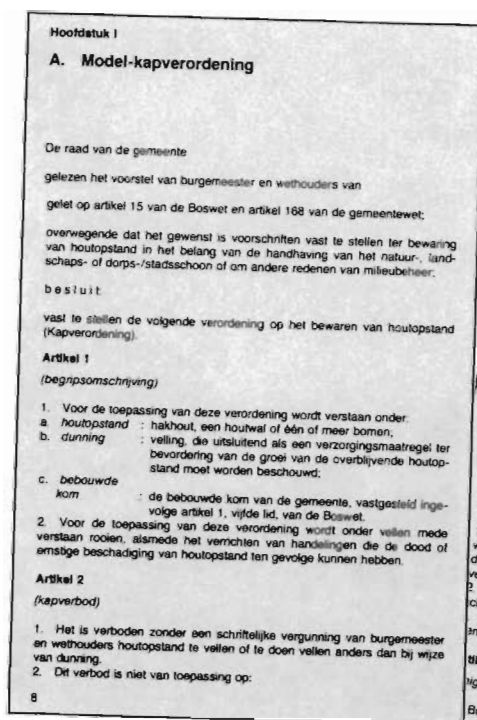
vlakelementen geeft ten opzichte van de lijnelementen een positiever beeld te zien. Hier was zelfs in twee gemeenten een toename te constateren. De oorzaak hiervan moet vooral worden toegeschreven aan het planten van nieuwe bossages naar aanleiding van uitgevoerde ruilverkavelingen (art.13 werkzaamheden). De vier andere gemeenten hadden een lichte daling met maximaal 20%. Onder deze vier bevond zich ook de gemeente zonder kapverordening met een daling van 2%.

- De **puntelementen** namen in vier van de zes gemeenten, waaronder de gemeente zonder kapverordening, toe. Deze toename vindt zijn oorzaak in het uiteenvallen van de lijnvormige elementen. De solitaire nemen in deze categorie zeer sterk af.

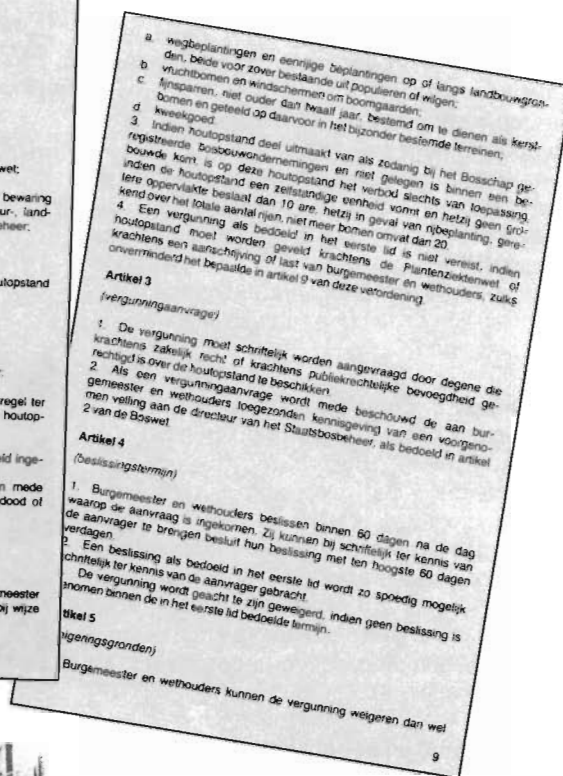
Het algemene beeld dat uit het onderzoek naar voren komt, is dat overal sprake is van een achteruitgang in de omvang van de houtopstanden. Wel neemt de laatste jaren de vermindering af, met uitzondering van de gemeente zonder kapverordening.

Overtredingen van de kapverordening

In de gemeenten met kapvoorschriften zijn gemiddeld 0,37 overtredingen per km² per jaar begaan. Verreweg de meeste van deze overtredingen hebben betrekking op het vellen zonder vergunning. Een gering deel van de overtredingen is veroorzaakt doordat men zich niet hield aan de in de vergunning gestelde voorwaarde(n). De omvang van de overtredingen is zeer aanzienlijk: van de verdwenen lijnelementen is bijvoorbeeld tussen de 76 en de 100% klandestien gekapt. In meters uitgedrukt varieerde dit van 100 tot 215 meter. Het onderzoek geeft aanwijzingen dat het aantal overtredingen die in een bepaald gebied plaatsvinden, samenhang vertoont met het landschapstype en met de cultuurtechnische omstandigheden (vorm van verkaveling, afwatering en begaansbaarheid van het land). Afgezien van het feit dat de mate waarin houtopstanden verdwijnen sterk afhangt van de mate waarin deze voorkomen, geven de gemeenten met een smalle, langwerpige verkaveling een relatief grotere achteruitgang te zien, dan de gemeenten met een meer blokvormige verkaveling. Ongunstige cultuurtechnische

De kapverordening geldt zowel binnen als buiten de bebouwde kom. De modelkapverordening (uitg.: V.N.G.-Groene Reeks nr. 45) dient de gemeente als leidraad voor het opstellen van de eigen kapverordening.

omstandigheden zijn vaak de oorzaak van de achteruitgang van de houtopstanden.

Het aantal geënquêteerde grondgebruikers is te gering (40) om uitspraken te kunnen doen over eventuele samenhangen tussen soorten van overtredingen en bepaalde bedrijfskenmerken.

Handhaving van de kapvoorschriften door de gemeenten

De handhaving van de kapverordening heeft betrekking op actieve voorlichting, vergunningverlening, controle en sanktie-oplegging. In iedere gemeente is van voorlichting wel sprake. Deze wordt schriftelijk en vaak twee keer per jaar gegeven.

De vergunningaanvragen hebben in zeer veel gevallen betrekking op puntelementen. Overschrijdingen van de gestelde afhandelingstermijnen doen zich maar weinig voor. Het zorgdragen voor goede afrasteringen en herplant van jonge bomen vormen in veel gevallen voorwaarden in afgegeven kapvergunningen. De argumentatie bij de vergunningafhandeling is vaak gebrekkig of ontbreekt in het geheel. Bij de aanvragen die uiteindelijk zijn afgewezen wordt beduidend meer aandacht besteed aan de argumentatie. Soms is dit te danken aan de, op verzoek van de gemeente, uitgebrachte adviezen van Staatsbosbeheer. Het percentage van de aanvragen dat is afgewezen, schommelt tussen de 0 en de 20%. Soms worden kapaanvragen afgewezen op niet terzake doende gronden. In de onderzoeksgemeenten heeft geen van de aanvragers, waarvan een vergunningsaanvraag is afgewezen, beroep aangekend tegen deze afwijzing.

De controle op de naleving van de kapverordening verloopt in geen van de onderzoeksgemeenten via een planmatige opzet. De intensiteit in uren van deze controle is in het algemeen laag. Hierdoor is slechts 4% van de begane overtredingen opgemerkt. De wel opgemerkte overtredingen zijn in 67% van de gevallen bestraft met een sanktie, met name met een proces-verbaal.

Verklaringen voor het nalevingsgedrag van de grondgebruikers

De naleving hangt nauw samen met het feit hoe een grondgebruiker het gemeentebestuur inschat en wat voor waarde men daar aan hecht.

Voor de mogelijkheid van de gemeente om over te gaan tot sankties, wanneer de overtreding is opgemerkt, is van belang voor de naleving van de voorwaarden.

Verklaringen voor de handhavingsinspanningen van de gemeenten

In het algemeen zijn de betrokken gemeente-ambtenaren van mening dat de kapverordening in hun gemeente goed tot zeer goed wordt nageleefd. Er bestaat voor hen dan ook nauwelijks enige aanleiding om de werkwijze te wijzigen. Sociale en politieke verhoudingen leiden soms tot een milde opstelling tegenover overtreders. De doelstellingen die met de inzet van de kapverordening worden beoogd, hebben in alle gemeenten een zeer algemeen karakter. In geen van de gevallen bestaan dan ook toetsingscriteria voor de vergunningverlening. De bruikbaarheid van de kapverordening voor het beschermen van houtopstanden wordt door de gemeente-ambtenaren algemeen onderschreven.

Konklusies

- De kapvoorschriften zijn in alle onderzoeksgemeenten tijdens de jaren zestig en het begin van de jaren zeventig matig tot slecht nageleefd. Na 1980 varieert de mate van naleving van matig tot zeer goed.
- De door de gemeente gevoerde handhavingsinspanningen kunnen in belangrijke mate bijdragen tot de in stand houding van houtopstanden. Een belangrijk middel hierbij is dat B & W aan afgegeven kapvergunningen de voorwaarde kunnen verbinden dat na velling tot herplant wordt overgegaan.

- De naleving wordt in het algemeen beïnvloed door de inschatting van het gemeentebestuur door de grondgebruikers en in het bijzonder door de mogelijkheid dat bij opgemerkte overtredingen overgegaan kan worden tot het opleggen van sankties.

foto: P. de Wit

Aanbevelingen

De gemeenten zouden een duidelijke visie moeten ontwikkelen op de landschappelijke ontwikkeling binnen hun grenzen in het algemeen en op de aanwezige houtopstanden in het bijzonder. Een dergelijke visie zou kunnen uitmonden in een beleidsstuk (landschapsbeleidsplan), waarin duidelijke afwegingscriteria staan waaraan aanvragen voor kapvergunningen kunnen worden getoetst.

*) drs. A. Kamma en drs. R.M. Kooiman; ten tijde van het onderzoek als planologen verbonden aan het Planologisch en Demografisch Instituut van de Universiteit van Amsterdam

*Samenvatting uit:
De effectiviteit van de
kapverordening;
een onderzoek naar de
handhaving en de naleving
van de kapverordening
A. Kamma
R. Kooiman
Amsterdam, 1988*

Bomen in de Mythe (20)

De Olijf

De bomen zochten een koning. Zij richtten zich toen het eerst tot de eeuwenoude olijfboom en vroegen hem hun koning te worden. Maar de olijfboom antwoordde: zou ik de vetzigheid prijsgeven, welke God en de mensen in mij eren, om te gaan zweven boven de bomen? De vijgeboom wilde zijn zoetigheid en goede vruchten niet prijsgeven en de wijnstok zijn most ook al niet.

Oude olijfbomen kenmerken zich door hun grillig gevormde uiterlijk
tek. H. Bennett.

Dat de bomen het het eerst aan de olijf vroegen, bewijst wel dat hij ten tijde van de bijbel al goed bekend stond.

Mozes vond zelfs, dat mannen niet in militaire dienst hoefden als ze in olijfgaarden werkten.

Noach wist dat de zondvloed afgelopen was

doordat een duif naar hem toe vloog met een vers olijfblad in haar snavel.

De boom vertegenwoordigde bij de oude Grieken ook vrede en geluk, vandaar dat de winnaar van de Olympische Spelen een kroon kreeg van olijfolie.

Het is een langzame groeier die een hoge leeftijd bereikt. Er zijn exemplaren van meer dan 1000 jaar oud.

Hij is afkomstig uit Azië, maar wordt nu veel gekweekt in streken rond de Middellandse zee. Het zijn gekweekte soorten van de oorspronkelijke *Olea europea*. Zo worden rond Cadix de grote 'Queen Olives' gekweekt, die hun weg vinden naar Amerika. In Spanje kweekt men veel Manzanillo-olijven, een kleinere soort, die zeer fijn van smaak is.

De bomen kunnen tot op zeer hoge leeftijd vruchten geven, zelfs nog als de stam al hol is.

Van oudsher wordt de olie niet alleen in het eten gebruikt, maar ook bij een onvoldoende werking van de lever, tegen galstenen en als worm-afdrijvend middel.

Een aftreksel van de bladeren schijnt een bloed-drukverlagende werking te hebben en te helpen bij hart- en nierziekten.

De keurig geharkte olijvenboomgaardjes in het Zuiden doen ons het water in de mond lopen. Een lekker olijftje is niet te versmaden, dat vonden ze vroeger ook al. In de keuken wordt de olie, vooral de eerste koude persing, beschouwd als een uitstekende spijsoolie.

Toch leuk, dat die lekkere olivens al in de bijbel worden genoemd.

Hanneke van Dijk

Puzzel Verborgen Bomen'

In elk van onderstaande acht zinnen zit een loofboom verborgen, waarvan de letters gewoon op volgorde staan (volgens het systeem Verborgens plaatsnamen): We hebben DE VENT ER uitgegooid).

Schrijf deze acht boomnamen, in de volgorde van de zinnen, zodanig onder elkaar op dat verticaal een boom' van acht letters ontstaat. Zend het geheel in als uw oplossing, uiterlijk op 15 december a.s. naar het secretariaat van de Bomenstichting. Vermeld in de linker bovenhoek duidelijk 'Puzzel'. Medewerkers van het secretariaat en redactieleden zijn van deelname uitgesloten.

Onder de goede oplossers wordt een exemplaar van het boek 'Een man die bomen plantte' van Jean Giono verlost.

Over de uitslag kan niet worden gecorrespondeerd.

1. *Hülsteijns fuif zou vast wel slagen na al dat sparen.*
2. *'Soms leiden doven blinden', zo hield de cyperse kat haar kittens voor.*
3. *De populaire feministe, mevr. T. Ax-Usselo deed een klemmend appel op haar toehoorders.*
4. *Volgens Frits wil Gerard Adri Paula's boek niet teruggeven.*
5. *De ober keek de gerant verwijtend aan.*
6. *Oogst Toon ooit boon, oot, roos of doorn nog?*
7. *Naar de lezing van de Douglas-vlieger luisterden Rob, Ini alsmede Alie geobsedeerd.*
8. *Die nieuwe Araucaria Bar, daar pas had de meid oor naar!*

Zevende bomenadoptie een feit

Zaterdag 5 november j.l. werd voor de zevende keer een boom of een boomgroep door de Bomenstichting gedopteerd.

Een 170 jarige linde en een paardekastanje ondergingen een onderhoudsbeurt; uitgevoerd door leden van de Kring Praktiserende Boomverzorgers. Mevrouw Margaretha de Boer, gedeputeerde van Volkshuisvesting van de provincie Noord-Holland onthulde ter afsluiting het gedenkbeeld.

De bomen staan voor de Doopsgezinde vermaning te Krommenie.

foto's: Frank Moens

Boekbesprekingen

Bomen in straatprofielen

De motivering van deze publicatie is dat de praktijk moeite heeft met vragen als:

- Kunnen de in het ontwerp aangegeven boomsoorten tot de gewenste afmetingen uitgroeien?
- Zo niet, moet en kan de groeiplaats worden aangepast?
- Is de standplaats wel geschikt voor een andere ook acceptabele boomsoort?
- Zijn de mogelijkheden tot verbetering voldoende voor een passende boom, of heeft het geen zin een andere boom te planten?

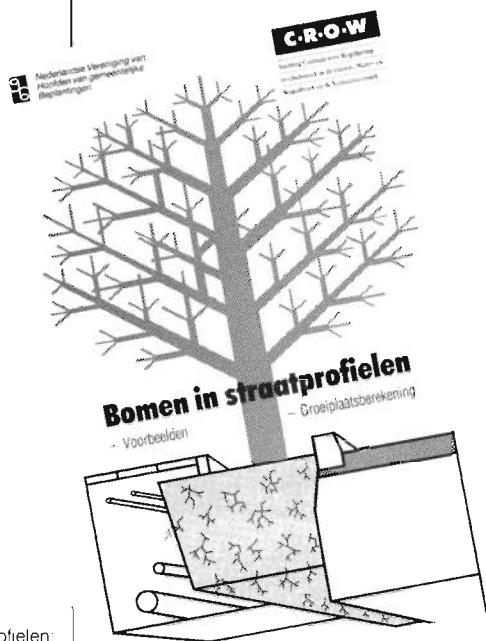
Dit gaat natuurlijk in de eerste plaats de 'groene' mensen aan, maar ook allen die zich met ontwerpen en uitvoeren van werken bezighouden. Er wordt op dit gebied door gebrek aan kennis veel natte-vingerwerk verricht. Maar al te vaak zijn bomen op plaatsen terecht gekomen waar zij onmogelijk kunnen voldoen aan de wensen van planners en planters. De architect, stedenbouwkundige of wegenontwerper stelt zich op een plaats een boom voor van een bepaalde vorm en grootte, maar vergeet weleens daar een goed in te richten plaats voor te reserveren, overeenkomstig de eisen die zo'n boom nu eenmaal stelt. Deze publikatie geeft niet alleen de nodige infor-

matie, maar zal door vergroting van inzicht zeker leiden tot verbetering van de samenwerking van betrokkenen uit verschillende disciplines. Gebrek aan tijdig overleg is wellicht de voornaamste oorzaak van mislukkingen op dit gebied.

De factoren die het welslagen beïnvloeden en in het overleg overwogen moeten worden zijn hier met elkaar in verband gebracht. Dit betreft:

- de plaats en de plantafstand;
- de soort, hoogte en kroonvorm;
- de grondsoort ter plaatse;
- het grondwaterregime;
- de oppervlakte en diepte van de grondverbetering;
- de soort en de plaats van verhardingen;
- de vochtvoorziening vanuit de omgeving;
- het profiel van vrije ruimte;
- de plaats en hoogte van verlichtingselementen;
- de plaats en aard van kabels en leidingen.

Vooraf gaat een rekenmethode betreffende de invloed van het water, eigenlijk steeds de allesoverheersende faktor. Dan volgen voorbeeldbladen voor vier verschillende situaties: een hoofdontsluitingsweg, een buurtontsluitingsstraat, een woonstraat en een parkeerterrein. Voor elk van

Bomen in straatprofielen; publicatie van de Vereniging van Hoofden van Gemeentelijke Beplantingen (VHB) in samenwerking met de C.R.O.W.; uitgave Vereniging Nederlandse Gemeenten, 's Gravenhage 1988

deze situaties worden de aanplant en de ontwerp-criteria besproken. Daarna worden enige ontwerpkeuzen doorgerekend, waarbij ieder van een andere faktor uitgaat, bijvoorbeeld een gewenste

plantafstand, een bepaalde ondergrondse groei-ruimte, of een zekere grootte-orde voor de boom. Deze voorbeelden kunnen helpen de invloed van de in het geding zijnde factoren te bepalen voor allerlei praktijkgevallen. Hierdoor zullen ondermeer in het overleg de argumenten vollediger en overtuigender op tafel komen dan veelal gebruikelijk, met betere resultaten als gevolg. Zo wordt ook duidelijk wat in een bepaald geval eigenlijk de prioriteiten zijn, en of die inderdaad gerespecteerd kunnen worden. Wat moet bijvoorbeeld gebeuren met het dwarsprofiel, met de grondverbetering, met kabels en verlichting, wanneer men met alle geweld grote bomen wil laten groeien. Wat heeft het voor zin om de in een plan voor een woonstraat aangegeven boompjes inderdaad te planten, wanneer die niet tegen aanrijding worden beschermd. *Van te voren aantonen dat iets niet kan, met de kans een plan alsnog aan te passen, is heel wat beter dan achteraf gelijk te krijgen door een mislukking.* Dat is de grote waarde van deze publikatie. Er moet wel op worden gewezen dat het geen gemakkelijke stof betreft. Enige uren studie zijn wel nodig om alles te kunnen begrijpen en te hanteren, en te kunnen toepassen in praktijkgevallen die toch nog weer anders en soms gecompliceerder zijn. Maar kennis is macht!

ir. K.E. Huizinga

Vragen

U kunt uw vragen over bomen schriftelijk stellen aan: Bomenstichting
Red. Bomennieuws/rubriek 'Vragen'.
Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht.
Vermeldt u duidelijk uw naam en adres, dan kunnen wij zonodig rechtstreeks antwoorden.

Waarom is het nodig om ouw takstompen van bijvoorbeeld afgebroken en afgestorven takken uit de boom te verwijderen? De boome vormt in de stam toch een afgrendelingszone die voorkomt dat rot vanuit de tak zich in de stam verspreidt? Bovendien vindt ik het best wel natuurlijk dat een boom wat dode takken of takstompen heeft

De aanwezigheid van dood hout (takken en takstompen) in bomen is op zich wel 'natuurlijk', maar bij sierbomen wordt het meestal verwijderd om cosmetische redenen en vanuit het oogpunt van veiligheid.

Inderdaad vormt de boom in de takaanzet, nadat een tak is afgestorven of afgezaagd, een soort afgrendelingszone, maar dit is een 'chemische' barriere die niet absoluut is. Dat wil zeggen dat de weliswaar de verspreiding van een rotaantasting tegen gaat, maar dat ze deze niet altijd kan stoppen. Er wordt gesteld (alhoewel dit niet met onderzoek is aangetoond) dat een takstomp een voedselbron vormt voor houtrot veroorzakende schimmels in hun strijd tegen deze beschermende laag.

Dit zou de voornaamste reden zijn om takstompen niet te laten zitten maar ze af te zagen. Bij zichtbaar dode takstompen moet dit uiteraard niet meer gebeuren bij de originele 'mathematische' takkraag, maar direkt buiten het nog levende weefsel. Dit is doorgaans goed zichtbaar. Overigens zou de hierboven genoemde filosofie ook als argument kunnen gelden om verrot hout uit holle bomen te verwijderen. Het voordeel daarvan moet dan wel worden afgewogen tegen het risico dat daarbij mogelijkerwijze de barrierezone tussen gezond en aangetast hout wordt doorbroken. Omdat over het voordeel van het verwijderen van rot hout noch over de kans op beschadiging van de barrierezone iets valt aan te geven, lijkt het het beste om het verrotte hout gewoon maar te laten zitten, of om alleen datgene te verwijderen wat men er letterlijk met de blote hand uit kan halen.

Agenda

5 April

Opening Vroege Vogel Bos
Plaats: Muiderweg 10, Almere-Haven

5 April

Nationale Boomfeestdag

Geheel tot uw dienst.

BANK MEES & HOPE NV

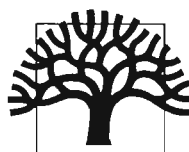
Bomen en Wet

in januari gereed

Helaas moeten we meedelen dat de herdruk van Bomen en Wet in tegenstelling tot eerdere berichten dit jaar niet zal verschijnen.

Stagnatie in de afronding is er de oorzaak van dat het boekje pas in de tweede helft van januari verkrijgbaar zal zijn.

Onze excuses hiervoor!

De Halmen 10
7383 BG Voorst
Telefoon 05758 - 1588

VAN DAM
BOOMVERZORGING

SNOEIEN MET HOOGWERKER OF KLIMTECHNIEK /
BOOMCHIRURGIE/GROEISTOORNISSEN/AFBOUW EN
VELLING VAN BOMEN/ADVIES EN INVENTARISATIE

Adverteren
in het

bomen **nieuws**

Vraag vrijblijvend het tarievenoverzicht bij de
Bomenstichting, 030 - 33 13 28

BOOMVERZORGING
Pius Floris
WIJ WERKEN AAN EEN FLORISANT BOMENBESTAND

Koningsweg 6, 5211 BL 's-Hertogenbosch, telefoon: 073-133908

BOMEN EISEN BODEM- RUIMTE

Een optimale wortelbeluchting is mogelijk door bomengrond te mengen met poreuze **VULKAN® - LAVA** brokken, waardoor veel holle ruimte ontstaat.

Vraag onze dokumentatie Vulkan® -Lava brokken

Naam:
Adres:
Code/Plaats: *bn*

Postbus 9
2920 AA
Krimpen a/d IJssel
Tel. 01807 - 13044
Telex 22361
Fax 01807 - 11579

rook krimpen

DENDRO LOGISCH

COPIJN UTRECHT
ITS B.V.
Handelsonderneming

DENDROSAN	- wondafdekmiddel
HOKAN	- meststof
ALGIHUM	- komposteermiddel
DENDROVORM	- meststof
DENDROMIX	- bodemverbetering
BEU	- beluchtingssysteem
ENKA MAT	- erosiebestrijding
ENKA DRAIN	- drainage
ARMATER	- erosiebestrijding

Tel. (030) 61 08 08
Postbus 9177, 3506 GD UTRECHT
Gageldijk 4F

Cursusnieuws

Nationaal Cursuscentrum Groen

Het Instituut voor professionele maat-cursussen

Het NCG is een particulier onderwijsinstituut. Sinds vijf jaar verzorgen wij met een team van ca. 15 specialisten korte cursussen, bedoeld voor vaklieden, die werkzaam zijn in de groene sector. De deelnemers worden vertrouwd gemaakt met nieuwe inzichten en technieken, zowel praktisch als theoretisch.

Alle cursussen worden in de woon- of werkomgeving van de cursist gehouden.

In de loop van dit jaar zullen op ca. 45 plaatsen de onderstaande cursussen worden gehouden.

Snoeien Bomen (P 01.10)

Sortimentskennis, kwaliteitseisen, determineren en snoeien. Winter- en zomerdeel, elk 2½ dag.

Dendrologie I en II (P 02.10 en P 02.20)

Sortimentskennis, toepassing en habitusherkenning van 250 soorten en cultivars uit het bomensortiment.

Onderhoud en beheer heesters en bosplantsoen (P 04.10)

Praktijkgerichte cursus, 40 lesuren (5 dagen à 8 uur).

Boomverzorging (P 05.10)

Onderhoud/verzorging oudere bomen (meer dan 15 jaar). Nieuwe ontwikkelingen en inzichten, veiligheidsaspecten.
Cursusduur: 3 hele dagen.

Motorzagen (P 06.10)

Ondermeer: onderhoud motorzaag, zaagtechnieken, veiligheidseisen. Cursusduur: 3 dagen à 8 uur.

Klimtechnieken en veiligheid (P 07.10)

Praktijkgerichte cursus (kleine groepen) in twee delen: 3 dagen, nadien 2 dagen.

Veilig en vakkundig onderhoud van grote bomen (P 08.10)

Met o.m. bomen in het stedelijk gebied, verzorgen van stam en kroon, de keuze van gereedschappen, werken met ladders, hoogwerkers, motorzagen en hydraulische zagen alsmede veiligheid in en om de boom. Cursusduur: 4 dagen à 8 uur.

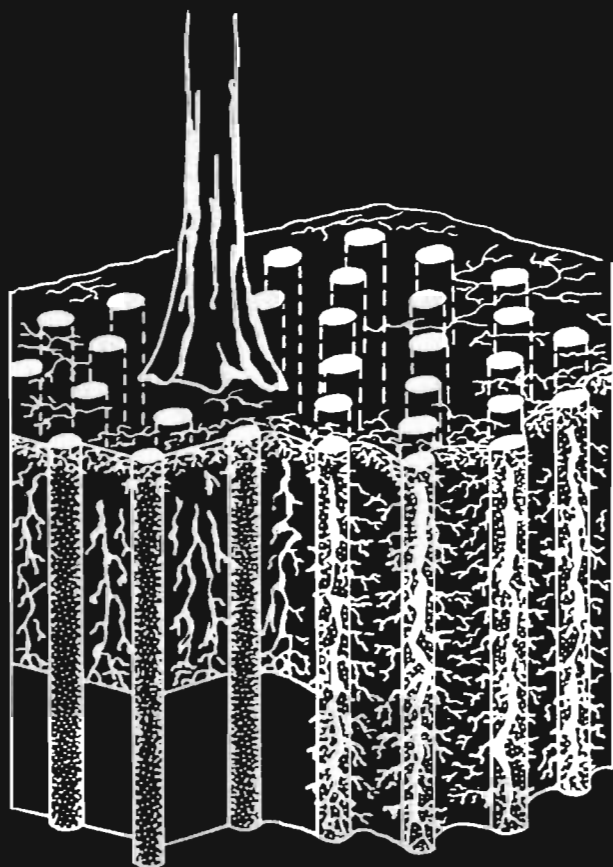
Voor nadere informatie over startdata, cursusplaatsen en het niveau van de cursussen kunt U contact opnemen met het NCG,
Postbus 54, 2820 AB Stolwijk, tel. 01820-25025.

Uitvoering brochure voor individuen en groepen op aanvraag.

TRANSPLANT B.V.

Postbus 24
1243 ZG 's-Graveland

ECHTE BOOMVERZORGING
begint met
GROEIPLAATSVERBETERING

- opheffing bloempot-effect
- verbetering van humuscomplex
- doorbreking van harde lagen
- vergroting van vochthoudend vermogen
- beluchting
- bemesting
- totale doorworteling door gronduitwisseling

**Boomverzorging
voor nu en later**

Bel voor meer informatie:
020-995574

**f 400,- terug voor uw
oude motorzaag, ongeacht
merk of type.**

Model 61

Een veilige en betrouwbare motorzaag,
Laag geluidsniveau,
Vol-automatische kettingrem,
Zeer goede anti-vibratie voorzieningen,
Functionele vormgeving,
Zeer krachtige motor en
12 maanden garantie.

Husqvarna
KWALITEIT UIT ZWEEËDEN
Sinds 1889

deze actie geldt t/m 31.12.1988

Gaarne ontvang ik van u meer informatie over
Husqvarna motorzagen. BN 11/12

Naam

Adres

Postcode Plaats

Husqvarna Bos & Tuin, Antwoordnummer 12,
1110 VB Diemen

WERKEN IN HET BUITENLAND

Zoekt u voor langere of kortere tijd een baan in het buitenland? Dan is dit het boek dat u zoekt, boordevol informatie over werken in de metaal- en olie-industrie, als chauffeur, leraar, au-pair, reisleidder, in de horeca, als tuinman of fruitplukker in Frankrijk en de USA, maar ook als fotomodel of mannequin. Werken op boerderij, kibboets of op cruise-schepen. Het boek bevat tevens een sollicitatieformulier.

Als u in het buitenland wilt gaan werken moet u dit boek hebben. Het verschaft informatie over klimaat, woon- en leefomstandigheden, werktijden, etc. Bovendien vindt u in dit boek de adressen van ongeveer 1000 ondernemers en arbeidsbemiddelingsbureaus.

Bestel dit informatieve boek nog vandaag!

☐ Gratis brochure

☐ Boek: "Arbeit im Ausland, Prijs: f 59,—

EUROPA BOKFÖRLAG AB

Postbus 2014, S133 02 Tyresö, Zweden

P.S.: Wij bemiddelen niet in werk!

Boogaart bv

„UW PARTNER IN BOOMVERZORGING”

Groenprojecten-boomverzorging

Parelstraat 2
Postbus 940
7550 AX Hengelo (O)
Tel.: 074 - 43600

De Steiger 170
Postbus 50236
1305 AE Almere
Tel.: 03240-11454

- Bosbeheer en Exploitatie
- Groeiplaatsverbeteringen
- Snoei- en Dunningswerk
- Verplanten grote bomen
- Boomchirurgie

BOOMVERZORGING

GEWOON JE WERK DOEN,
AL MEER DAN 30 JAAR.

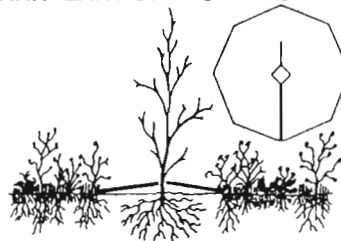
LANDSCHAPSWERK HEYMAN

8330 AB Steenwijk - Postbus 61 - Telefoon 05210 - 14105
7670 AD Vriezenveen - Postbus 162 - Telefoon 05499-61020

TOPLAN TOPLAN MULCHSCHIJVEN

• HOUDEN UW JONGE AANPLANT ONKRUIDVRIJ

- DOELTREFFEND
- KOSTENBESPAREND
- UIT 100 % RECYCLING-MATERIAAL
- EENVOUDIG TE GEBRUIKEN
- MILIEUVRIENDELIJK
- GEBRUIKSDUUR GA: 3 JAAR

Handelsonderneming Kleistra

Postbus 126, NL 6860 AC Oosterbeek, tel. (08308) 19 71.

DE NATIONALE BOMENBANK

Een boom: voor de meeste mensen het herkenbaarste groen,
een stukje natuur in de stad, dáár doet u toch álles aan!
De Nationale Bomenbank helpt u daarbij.

VERPLANTEN, REGISTRATIE

Sparen met bomen:

Wat kan je beter doen dan een boom die ergens weg moet, elders weer een nieuwe kans te geven. Met onze aanpak en ervaring een hoog rendement!

Een boom op reis:

Van onze kwekerij, waar hij optimaal is voorbereid, op weg. Om allure te geven aan: een nieuw gebouw, een dorpsplein óf uw tuin...

Nationale Bomenbank BV
Postbus 37
3360 AA Slidrecht
01840-33432

UW BOMEN ZIJN HET WAARD